

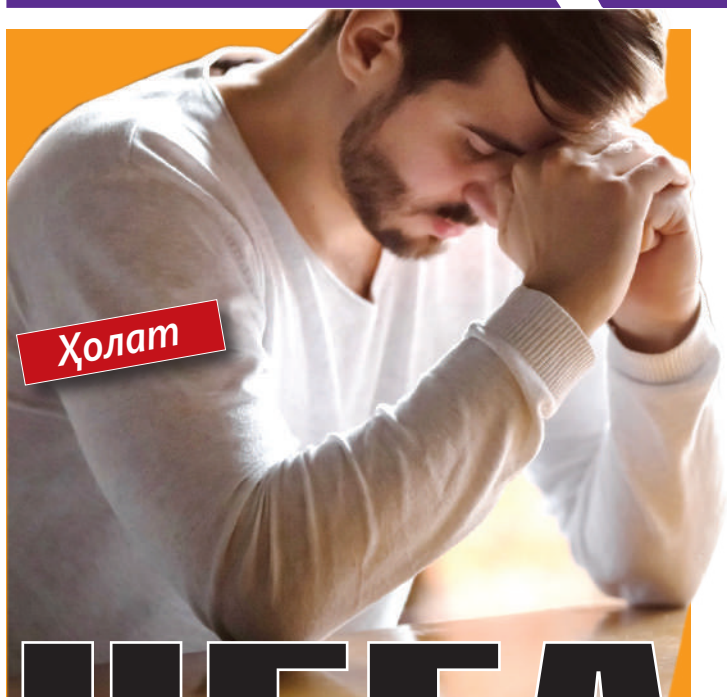

2006 йил 31 августдан
чоп этила бошлаган

ЖАМИЯТ

№ 52
(970)
2025 йил
25 декабрь,
Пайшанба

Ижтимоий-сиёсий газета

Ҳолат

НЕГА ҚўПОЛМИЗ?

Яқинда бир мактабга ижодий учрашувга таклиф қилишди. У ерда мен ўз кузатувларимни билдирдим. Яъни мактаб ўқувчиларининг сўнгичлигини. Онангни... деб бир бирига бемалол айтадиган бу авлод қаердан пайдо бўлди? Бошқа расво сўзларни қўяверинг. Жамоат жойларида катталарнинг ҳам оғзи шалоқ эканлигига гувоҳ бўламиз. Йўл талашиб сўкинадиганларни эса ҳар қадамда кўрамиз. Қуш инида кўрганини қилади, дегани шумикан? Ақл ўргатишда бизга етадигани йўқ, аммо амалда нолмиз.

...Ижтимоий тармоқ орқали Раҳимберди домланинг шу мавзуга дахлдор гапларини эшитиб қолдим. У киши айтдиларки, бир арокхўр кишига инсоф бериб, мачитга борибди. Жамоатга қўшилиб, намоз ўқиётса, телефони жиринглаб қолибди. Намоздан сўнг ҳамма унга ёпирилиб, нега телефонни ўчириб кирмадинг, қанақа одамсан, дея маломат қилишибди. Эндигина намозга келган киши бундай муносабатдан хафа бўлибдида, яна майхонага борибди. Бир стакан, икки стакан ичибди. Учинчисига келганда хаёл билан стаканни ерга тушириб, синдириб қўйибди. «Оббо, – дебди ўзига ўзи, энди бу ерда ҳам гап эшитсам керак».

Шу пайт унинг ёнига шу жойнинг эгаси келиб, дебди:

... Идиш синганига хижолат бўлманг, юзтаси синсаям майли, фақат қўнғил синмасин...

Хулоса шуки, тилни ҳақоратдан тийиш, ўзгаларга яхши гапириш ҳам бир садақа. Яхши гапириш қийин бўлса, табассум қилинг, табассум ҳам садақа. Ҳақорат қилиш гуноҳ, гуноҳ эса ризқни, умрни кесувчидир.

Мақсуд ХОН

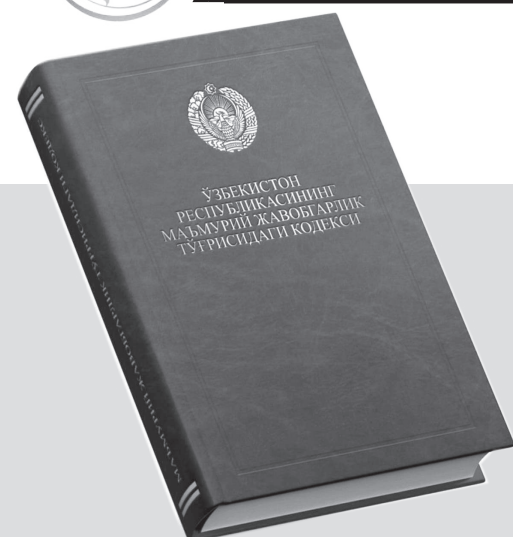
ТАЛАБАЛАР МУАММОСИ УНИ КИМ

ҲАЛ ҚИЛАДИ?

КЕЛА ЖАК –

ЎЙЛАГАНИМИЗДАН КўРА Яқин

ХУСУСИЙ АЙБЛОВ ИНСТИТУТИ

Бугунги кунда мамлакатимизда инсон, унинг ҳаёти, эркинлиги, шаъни ва кадр-қиммати олий қадрият ҳисобланадиган инсонпарвар демократик давлатни барпо этиш борасида тизимли ислохотлар амалга оширилмоқда.

Бу ислохотларнинг узвий давоми сифатида 2025 йил 10 июль куни Ўзбекистон Республикасининг Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодексига ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш ҳақидаги Қонуни қабул қилинди. Мазкур Қонун билан маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишларни юритиш амалиётига хусусий айблов институтини жорий этилди. Бу дегани, маъмурий

ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги айрим тоифадаги ишлар, яъни МЖТ-Книнг 40-модда (тухмат), 41-модда (ҳақорат қилиш)

44-модда (Хужжатлар билан танишиб чиқишни асоссиз равишда рад этиш), 45-модда (Фуқароларнинг турар жойи дахлсизлигини бузиш), 46-модда (Фуқарога маънавий ёки моддий зарар етказиши мумкин бўлган маълумотларни

ошкор этиш), 461-модда (Шахсий ҳаёт дахлсизлигини бузиш), 52-модда (Енгил тан жароҳати етказиш), 612-модда (Мулкни қасддан нобуд қилиш ёки унга зарар етказиш), 1932-модда (Давлат органи, давлат иштирокидаги ташкилот ёки фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органи хизматчисининг қонунга ҳилоф равишда моддий қимматликлар олиши ёки мулкий манфаатдор бўлиши), 2022-модда (Ёлғон ахборот тарқатиш) тариқасидаги айбли ғайриҳуқуқий ҳаракатлар учун, иш бўйича жабрланувчиларнинг шахсни маъмурий жавобгарликка тортишни сўраб киритган аризасига асосан қўриб чиқилиши белгиланди. Агар юқоридаги маъмурий ҳуқуқбузарликлардан жабрланган шахс, ночор аҳволда бўлган, вояга

етмаган, ҳуқуқбузарга қарам бўлганлиги туфайли ёки бошқа сабабларга кўра ўз ҳуқуқларини ва қонуний манфаатларини ўзи ҳимоя қила олмайдиган алоҳида ҳолларда ваколатли органнинг мансабдор шахси жабрланувчининг аризасисиз ҳам маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишни юритишни бошлаши шарт. Маъмурий ҳуқуқбузарликка оид ишларни юритишда хусусий айбловнинг киритилиши ўз навбатида ҳуқуқий таъсир чораларининг асоссиз қўлланилишини олдини олишга, фуқаролар ҳуқуқ ва эркинликларининг кафолатларини янада кучайтиришга хизмат қилади.

Сурайёхон ХЎЖАМҚУЛОВА,
Жиноят ишлари бўйича
Мирзо Улугбек туман судининг
тергов судьяси

КЕЛАЖАК — ЎЙЛАГАНИМИЗДАН КўРА Яқин

XXI асрда инсоният мисли қўрилмаган технологик тараққиёт босқичига қадам қўйди. Сунъий интеллект, нанотехнологиялар, биоинженерия ва генетика соҳаларида эришилаётган ютуқлар келажакда инсониятни қандай ҳаёт кутаётганини тасаввур қилиш имконини бермоқда.

Ўтган асрда яшаган немис файласуфи Фридрих Ницше ўтмиш қай даражада бугунги кунга таъсир кўрсатган бўлса, келажак ҳам шунчалик кучли таъсирга эга эканини таъкидлаган эди. Дарҳақиқат, бугунги кашфиётлар ва замонавий технологиялар эртанги ҳаёт тарзини белгилаб бермоқда.

Таъкидлаш жоизки, технологик тараққиёт инсон ҳаётини енгиллаштириш ва қулайликлар яратиш билан бирга, муайян муаммоларни ҳам юзага чиқармоқда. Ушбу муаммоларга ечим топиш эса замонавий жамият олдида турган муҳим вазифалардан бирига айланмоқда.

Тарихга назар ташлайдиган бўлсак, илгари инсоният эришган кашфиётлар ва илмий ютуқлар жамият ҳаётига секин кириб борган, уларнинг оммалашуви учун йиллар, ҳатто ўн йилликлар талаб этилган. Бугун эса интернет асрида ҳар қандай янгилик дунёнинг энг чекка нуқталарига ҳам лаҳзалар ичида тарқалмоқда.

Сунъий интеллект технологияларининг жадал ривожланиши инсонларнинг кундалик эҳтиёжларини қондиришда муҳим ёрдамчига айланиб бормоқда. Ақлли қурилмалар, рақамли ассистентлар ва автоматлаштирилган тизимлар ҳаётимизнинг ажралмас қисмига айланди.

Энг муҳими, бугунги технологик ўзгаришлар инсон ҳаётини енгиллаштириб, фаровонлик даражасини ошираётгани қувонарли ҳолдир.

Келажакда ихтиро қилиниши режалаштирилаётган ёки айрим ривожланган давлатларда аллақачон жорий этилган технологиялар келажак қанчалик яқин эканини яна бир бор исботлайди. Масалан, келажакда кундалик қўлланадиган тиш ювиш воситалари нафақат тишларни тозалайди, балки уларни таҳлил қилиб, зарур маъ-

лумотларни стоматологга юбориш имкониятига ҳам эга бўлиши мумкин. Шунингдек, телефондаги махсус иловалар орқали кўзларни сканер қилиш ва натижаларни кўз шифокорига етказиш имконияти ҳам оддий ҳолатга айланиши эҳтимолдан холи эмас.

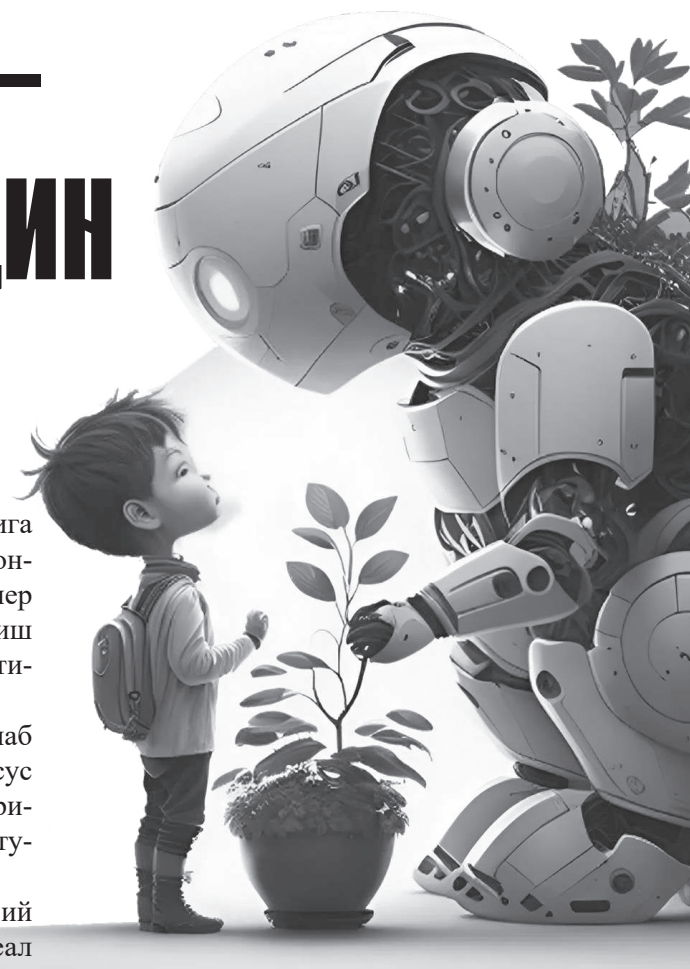
Японияда мактаб ўқувчилари учун ишлаб чиқилган, GPS тизимлари ўрнатилган махсус курткалар орқали эса ота-оналар фарзандларининг қаердалигини доимий назорат қилиб туриш имкониятига эга бўлмоқда.

Шубҳасиз, ахборот технологиялари ва сунъий интеллектнинг ривожланиши виртуал ва реал олам ўртасидаги чегараларни тобора қисқартирмоқда, ҳатто айрим ҳолларда уларни деярли йўққа чиқармоқда.

Ўтган асрда автомобиль эркинлик рамзи ҳисобланган бўлса, бугун интернет ва мобил алоқа замонавий эркинлик тимсолига айланди.

Автомобиль саноати ҳам келажакда туб ўзгаришларга дуч келиши кутилмоқда. Электр қувватида ҳаракатланувчи автомобилларнинг оммалашуви ички ёнув двигателли машиналарни бозордан сиқиб чиқармоқда. Айрим экспертлар ички ёнув двигателли автомобилларни келажакда динозаврларга қиёслашмоқда.

Шу билан бирга, замонавий автомобиллар ҳам вақт ўтиши билан телефонга ўхшаш ақлли гаджетларга айланиши башорат қилинмоқда. Автомобилларга ўрнатиладиган замонавий бошқарув ва хавфсизлик тизимлари ҳайдовчи учун қулайлик яратиш билан бирга, пиёдалар хавфсизлигини таъминлашда ҳам муҳим аҳамият касб этади. Айниқса, пиёдалар ўтиш йўлақларида автомобилларнинг автоматик равишда тезликни пасайтириши йўл-транспорт ҳодиса-

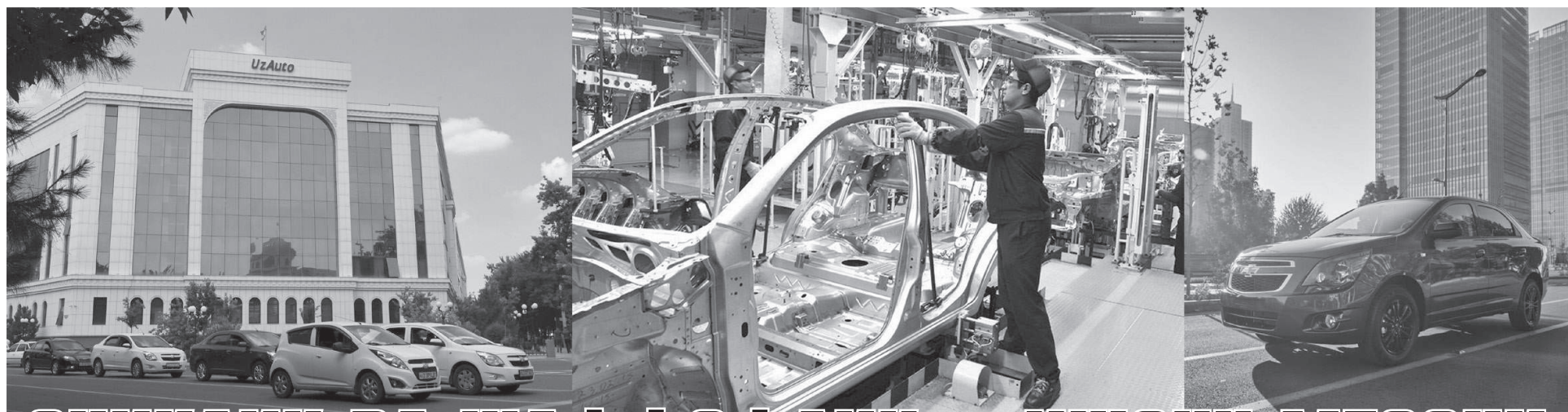
ларининг олдини олишга хизмат қилиши мумкин.

Бундан ташқари, кундалик истеъмол қиладиган озиқ-овқат маҳсулотларимиз ҳам келажакда аниқ мақсадларга хизмат қилиши эҳтимолдан холи эмас. Масалан, мия фаолиятини яхшиловчи, чарчокни камайтирувчи, стрессни бартараф этувчи, уйқу сифатини оширувчи ёки болалик хотираларини уйғотувчи махсус таомлар пайдо бўлиши мумкин.

Шунингдек, “ақлли” музлатгичлар билан дўконлар ўртасида тўғридан-тўғри алоқа йўлга қўйилиб, маҳсулотлар тугаб бориши билан телефон орқали автоматик хабарнома олиш ҳам оддий ҳаётини воқеликка айланиши кутилмоқда.

Хулоса ўрнида айтиш мумкинки, келажак биз ўйлаганимиздан анча яқин. У айнан шу ерда ва ҳозир бошланмоқда. Уни қандай шакллантириш эса бугунги қарорларимиз ва технологияларга бўлган муносабатимизга боғлиқ.

Муроджон МУСТАФОЕВ,
мустақил тадқиқотчи

ОЧИҚЛИК ВА ШАФФОФЛИК – ИШОНЧ МЕЗОНИ

Очиқлик ва шаффофлик - жамиятда адолатни мустаҳкамлайдиган, ишлаб чиқариш ва хизмат сифатини оширадиган асосий тамойилдир. Ишонч бор жойда қарорлар ҳолис қабул қилинади, ресурслар мақсадли сарфланади ва барқарор ривожланиш учун мустаҳкам замин яратилади. Коррупция эса, аксинча, ишончни емириб, ҳар қандай соҳада сифатга салбий таъсир кўрсатади.

этаётган арзон, самарали маҳсулоти орқали муваффақият қозонади.

Мамлакатимизда соғлом рақобат муҳитини яратиш мақсадида изчил ислоҳотлар амалга оширилмоқда. Давлат харидларида очик электрон тендерлар тизими, лицензия ва рухсатномаларни бериш жараёнларининг рақамлаштирилиши ҳамда жараёнлардаги инсон омилини камайтириш муҳим омил бўлмоқда.

Жамиятимизнинг асосий тамойили ва мақсади - “Ўзавтосаноат” АЖ тизимида очиклик ва шаффофлик, ҳалоллик ва тўғрилиқ, коррупцияга мурасизлик, соғлом рақобат муҳитини қўллаб-қувватлаш мақсадида рақобатни чекловчи ҳар қандай келишувларга йўл қўймаслик ҳамда товар ва хизматлар бозорида адолатли рақобат қоидаларига қатъий амал қилишдир.

Жамиятимизда коррупция ва рақобатни чеклаш ҳолатларига йўл қўймасликни таъминлаш мақсадида Комплаенс, ишлаб чиқариш ва молиявий хавфларни мониторинг

қилиш департаменти ташкил этилиб, фаолият олиб бормоқда.

Шунингдек, коррупция, рақобатни чеклаш ва бошқа тартиб бузилиши бўйича хабар бериш имкониятлари яратилган. Ҳар қандай фуқаро ушбу хабар бериш каналлари орқали жамият билан боғлиқ содир этилиши мумкин бўлган порахўрлик, фирибгарлик, манфаатлар тўқнашуви, харид, ишга қабул қилиш ва бошқа жараёнларидаги адолатсизликлар ҳақида хабар қилиши мумкин.

Жамият ишонч телефониغا келиб тушган ҳар бир мурожаат белгиланган тартибда адолатли ва ҳолис кўриб чиқилади ҳамда кўрсатилган ҳолатлар тасдиқлан тақдирда амалдаги қонунчилик доирасида тегишли чоралар кўрилади.

Мурожаат қилувчининг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш мақсадида, унинг шахси сўровига асосан ошкор этилмаслигини таъминлашни ўз зиммамызга оламыз.

Коррупцияга оид хабарлар бўйича қуйидаги алоқа каналлари орқали хабар қилишингиз мумкин:

Ишонч телефони:

+99878 140-76-70

Telegram.бот:

@Uzautosanoat_compliance_bot

E-mail: c

ompliance@uzavtosanoat.uz

**Веб-сайт: uzavtosanoat.uz/
compliance/feedback**

Фарход Разакович ТУРАЕВ

“Ўзавтосаноат” АЖ

Бошқарув раисининг

Ишлаб чиқариш масалалари

бўйича ўринбосари

Ҳозирги кунда ҳар бир давлат учун коррупцияга қарши курашиш ва соғлом рақобат муҳитини шакллантириш энг муҳим устувор вазифалардан бири ҳисобланади. Айниқса, маиший коррупция — кундалик иш жараёнларидаги муносабатларда учрайдиган манфаатдаорлик эвазига хизмат кўрсатиш, таниш-билишчилик ёки хизматни адолатсиз кўрсатиш ҳолатлари — жамият ривожига катта тўсиқ бўлади.

Маиший коррупция кўпинча аҳамиятсиздек туюлади, аммо у аста-секин жамиятдаги ишончни емиради. Оддий бир ҳужжатни расмийлаштиришда ноқонуний йўл тутиш ҳолати одамлар ўртасида адолатсизлик ҳиссини кучайтиради. Бу эса жамиятга салбий муносабатни шакллантиридаи ва иқтисодий ривожга тўсқинлик қилади.

Коррупцияга қарши курашиш фақат давлатнинг вазифаси эмас — ҳар бир фуқаро ҳам бу жараёнда фаол иштирок этиши керак. Элек-

трон платформалар ва оммавий ахборот воситалари орқали шаффофликни таъминлаш, қонун ва тартиб бузилишлари ҳақида вақтида хабар қилиш, жамоатчилик назоратини кучайтириш орқали маиший коррупция бора-бора йўқолиши мумкин.

Шунингдек, рақобат муҳити бор жойда ҳар қандай хизмат ёки маҳсулотнинг сифати ошади. Ҳар бир тадбиркор ёки ташкилот фақат қилган меҳнати, инновацияга мойиллиги ва фойдаланувчига таклиф

Абдулла Қаҳҳор мураккаб даврда яшади. Шунга яраша ўз замонининг баланд-пастидан ўтди. Лекин ҳаёт йўли сифатида танлаган соҳаси – адабиётда миллатнинг истеъдодли ёзувчиларидан бири бўлиб қолди, қола билди. Бу – жуда муҳим. Зеро, анча-мунча қаламкаш Қаҳҳор насрда кўтарилган юксакликка фақат ҳавас қилиши мумкин. Ёки ҳасад. Танлов – уники.

Қаҳҳорнинг теша тегмаган ибораларининг ўзи – бир мактаб. Шунингдек, зиддиятли ҳаёт йўли, йўл қўйган хатолари ҳам қалб кўзи очик одам учун турган битгани – ибратхона.

Ахир, шундай истеъдодли ёзувчи совет ҳокимияти даврида ўзини қандай тутди, ўз халқи манфаатларига, эътиқоди ва адабиётга қай даражада содиқ қола билди? Қололдими ўзи? Қолган бўлса, бунга қандай эришди, қололмаган бўлса-чи, бунинг учун қандай тўловлар тўлади?

ЮҚУМЛИ

«ҚАҲР»

Нима учун у даҳрийлар империяси даврида, Москва хастахонасида ўлим тўшагида ётар экан, жасадини Ўзбекистонга олиб кетишини шогирди Шухратдан (Тошкентдан чақириб олиб!) илтимос қилди? Ахир, Москвадек дунё пролетариатининг бошкентида мангу қўним топиш совет граждани, совет ёзувчиси учун буюк шараф эди-ку?.. Нима учун яна Шухратга “мени эскича таомилга кўра, жаноза ўқитиб кўминлар!” дея васият қилди? Ахир, у суяк-суягига атеист эмасмиди?!.. Ёки даҳрийлик – тирик қолиш учун юзга тортилган никоб эдими?.. Давр никоби.

Саволлар, саволлар...

Биз эса, бундай ўта муҳим саволларга жавоб топишга уринмай, ўзимизни уринтирмай, негадир энг осон йўл – унга тош отишга чоғланиб қолдик... Биз Қаҳҳор ва у сингари бошқа салафларни қоралаш, уларга тош отиш йўлидан эмас, зарурат бўлганда ҳаёт ва ижодини тўғри баҳолаш ва бундан сабоқ чиқариш йўлидан боришимиз керак, деб ўйлайман. Бу, аслида, ўзимиз учун керак, ўзимиз учун

фойдали. Зеро, эртага бизни ҳам инкор қиладиган, ҳар сўзимиз ва амалимиздан кийик қидирадиган ва албатта топадиган авлод етишиб чиқса (кўпинча шундай бўлади ҳам), дардимизни кимга айтамыз? Гўрдан чиқиб келиб: «болам, мени тушун, мен яшаган даврда бошқача йўл тутиб бўлмасди!» дейимизми? Десак, бизга қулоқ солишармикан?!.. (Бугун биз қулоқ соляпмизми?!..) Қаҳҳорнинг ўзи ғойибдан савол бериб қолса-чи, айтайлик тушимизга кириб: «Сен менинг ўрнимда бўлганимда қандай йўл тутардинг? Ахир, қисматдошларимнинг ҳаммаси деярли мен каби йўл тутишди-ку?! Уларнинг қаери ортиқ ёки менинг қаерим кам?.. Сен-чи, сен? Наҳотки, сен ўзгача йўл тутардим, деб ўйласанг?!.. Ертўлада, зах ва совук ерда, оч ва чорасиз холингда узок муддат исканжага олишса, уришса, одам боласи чидаб бўлмайдиган қийноқларга солишса, яқинларининг номусию ҳаёти билан қўрқитишса ва буларнинг бари сен мағлуб бўлганимча

давом этиши маълум бўлиб турса, нима қилган бўлардинг?!.. Ахир, инсоннинг руҳи таслим бўлмаса ҳам, жисми таслим бўлади-ку, дили тик турса ҳам, тили синади-ку!.. Инсон деганимиз асаб толаларидан иборат яратик бўлса, унинг қийноқларга чидаши ҳам маълум жойгача эканини наҳотки билмасанг?!.. У ёғига одам боласи дош беролмайди. Ёки сен одам боласи эмасмисан?!» деса, жавобимиз қандай бўлади?..

Ҳа, тинч даврда, иссиқ хонада, оғизга шоколад бўлагини солиб, қаҳвани ичганча, босқинчи жосуслар қийноққа солган ва аксарият ҳолда қийноқлардан енгилиб чиққан аждодларни қоралаш – жуда осон. Бунга, яъни қоралашга фақат бир кишигина – ўша исканжалардан соғ-омон чиқиб, ўз муродига етган одамгина ҳақли. (Тарихда эса бундай қаҳрамон деярли учрамайди). Қийноқ вақтида ўлиб қолганлар ҳисобга кирмайди.

Гарчанд Қаҳҳору Фафур Ғулом-

лар қийноққа солинмаган бўлса ҳам, ўша ертўлаларга тушгани рост, бас, агар айтилган йўриққа юришмаса, тақдирлари устозлари – Фитрат, Чўлпон, Қодирийники каби фожиали яқун топишини улар аниқ тасаввур қилишган, суяк-суяклар билан ҳис қилишган. Улар шундай пайтда, яъни бошларига ўлим хавф солган пайтда таслим бўлишган. Асло ўз хоҳишлари билан чопиб бориб устозларини, катта авлод – жадидларни ёвга сотишмаган. Бас, шундай экан, уларни қоралашдан олдин (қоралаш осон!), бундай вазиятга ҳеч биримизни тушириб қўймаслигини Яратгандан сўраб дуо қилмоғимиз керак. Ахир, қиёмат қойим бўлганда биров бировни танимайди, билмайди, ҳамма ўз жонини қутқариш пайига тушиб қолади, дейилмаганми?!.. Ажаб, нега шундай дейилган экан? – бир ўйлаб кўрайлик. Бу илоҳий огоҳлантириш инсон табиатидан, унинг

нимага қодиру нимага қодир эмаслигидан келиб чиқмаяптими сизча?!.. Бас, шундай экан, боскинчиларнинг НКВД чилари томонидан уюштирилган “қиёмат”да “ўзимни Қаххордек, Ғафур Ғуломдек тутиб, авлодлар маломатига қолмайман, у ердан омон чиқаман”, дея катта гапирмаслик маъқулмикан...

Шобот Хўжаев – Москвага А. Қаххорнинг олдида борган машхур ўзбек врач. У киши билан камина бир неча бор учрашганман, суҳбатини олганман. “Шарқ юлдузи” ва “Звезда востока” журналларида муҳаррир бўлиб ишлаганимда Шобот ака қаламқаш неварасини олиб келган. Шундай келишларидан бирида Қаххор ҳақида гап кетиб, “Қаххорни йўқ қилишди” деганди. Ажаб, хужайра-хужайрасигача совет ёзувчиси дейдиганимиз Қаххорни нега йўқ қилишди экан? Қайси “хизматлари” учун?.. Афтидан, у тузумга ва унинг жилловини тутганларга ёқмайдиган ишлар қилган, сўзлар айтган. Ўша машхур сўзи – “Мен партиянинг аскарари эмас, онгли аъзосиман” дейиши (гарчи шунга яқин фикрни М.Шолоховга нисбат беришади) ўша вақт учун инқилобий гап эди. (Аскар – ҳар қандай буйрукни сўзсиз бажарувчи куч. Онгли аъзо эса

на истёждодли ёшларни ўз қаноти остида олганининг, айтийлик, ёш А.Ориповнинг бошида қора булутлар сузиб қолганда шоирнинг “Муножот” шеъридан бир парчани ўзининг машхур “Ўтмишдан эртаклар” қиссасига эпиграф қилиб тақиб қўйганининг ўзи ўша давр учун жасорат эди. И.Ҳаққул “Абдулла Қаххор жасорати” деган китобни бежиз ёзмаган. Чиндан ҳам у ўз авлоди ичида энг жасоратлиси бўлган Қаххор.

Ботир ака деган бир отахон сўзлаб берганди менга: Дўрмонда Абдулла Орипов тенг-тўшлари билан ош қилиб, озгина “анавин”дан олиб ўтирган экан. Машина тўхтабди-да, ичидан Қаххор тушиб келибди. Устознинг хурматига ҳаммалари сўридан тушиб, сўрашадилар. Кейин устозни тўрига таклиф қилишади. Қаххор таклифни рад этаркан: “Сизлар баҳузур ўтиринглари! Фақат бир гап ёдларингда бўлсин: ҳаммангни манави қозонга солиб қовурса ҳам битта Абдулла (Орипов назарда тугилади) чиқмайди. Шундай экан, уни эҳтиёт қилинглари!” дея ярим ҳазил, ярим чин қабилда сўз айтиб, йўлида давом этади... Ўша қозон эгаси, яъни ошпаз – Ботир ака бўлади.

Биз аждодлар ва авлодлар ўрта-

қарши гап бўлса, шуни танқид қилайлик.

Майли, ёзайлик ҳам, дейлик. Унда манзарани тўлиқ акс эттиришимиз талаб этилади. Бизга чала эмас, тўлиқ ҳақиқат керак. Дейлик, Қаххорнинг таназзулини кўрсатар эканмиз, юксалиш йўлларини ҳам акс эттира олайлик. Юксалмаган киши қандай қилиб пастга қулайди? Йўқса, у ўртаимёна адиб эмасди. Энг зўрларидан бири эди. Кеча ҳам, ҳозир ҳам. Биргина мисол: XX асрда жадидлар янги ўзбек адабиётига асос солар эканлар, янги тур ва жанрларни барпо қиладилар. Қодирий илк ҳикояни ёзади. Чўлпон ва бошқалар давом эттиради. Лекин рисоладаги ҳикоя жанри талабларига ростмана жавоб бергич ҳикояларни Қодирий эмас, Чўлпон ҳам эмас, балки айнан Қаххор ёзган. Бу ўзбек адабиётининг янгила-нишига қўшилган буюк хизмат эди. Ажаб, феълдаги нуксонлар, ҳаёт йўлида йўл қўйган хато-лар туфайли инсоннинг бутун-бутун хизматлари шундоқ чиқиндига чиқариб юбориш мумкинми?..

Машхур ва сеvimли ёзувчимиз Х.Дўстмуҳаммаднинг “Қахр” қиссасига келсак, мен уни қизиқиш билан ўқиб чиқдим. Бироқ қониқиш билан эмас. Чунки, назаримда, давр манзараси, Қаххор ва бошқа персонажлар портрети бир томонлама акс эттирилган. Қаххор – ўта машхур ёзувчи. У ҳақдаги танқидий қараш акс этган “Қахр” дек асар кўпчилик эътиборини тортиши табиий. Қолаверса, биз кимнингдир “фош” қилинишига ўчмиз. Шунинг учун ҳам ўқувчилар орасида ҳозиргидек тортишувлар, баҳслар бўляпти. Асарнинг аҳамияти йўқми? Бор.

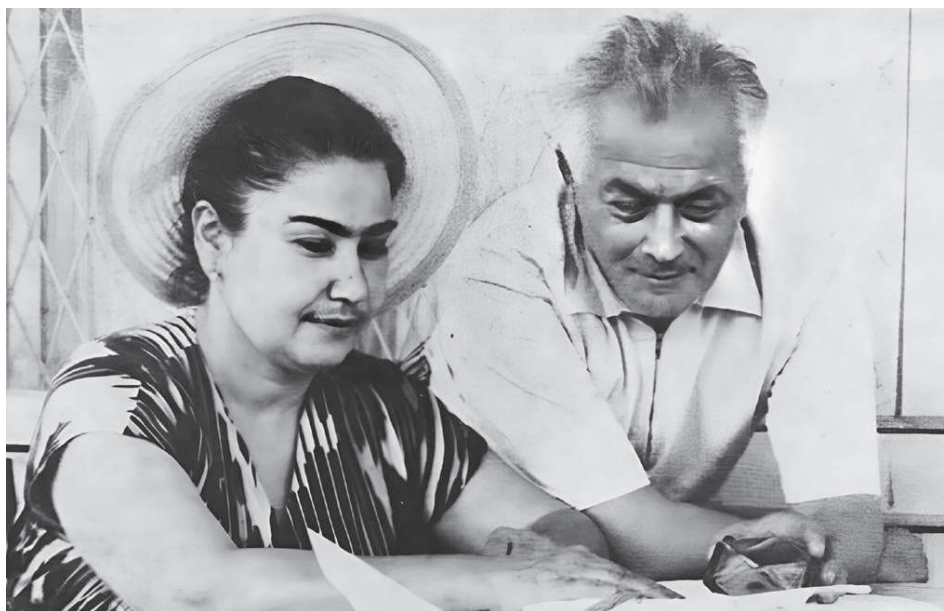
У, аввало, мана шундай баҳсларга сабаб бўлгани билан аҳамиятли. Бироқ баҳслардан биз тўғри хулоса билан чиқяпмизми ёки йўқ – мана бу гап муҳим! Асар “Ўтмишга қандай муносабатда бўлиш керак?” деган кўхна саволни яна бир бор кун тартибига қўйдики, жавобини соғлом

қарашларга суянган ҳолда қўлга киритмоқ талаб этилади. Ушбу битик ҳам шу мақсадда ёзилди. Асло, А.Қаххорни кўкка кўтариш ёки Х.Дўстмуҳаммад асарини танқид қилиш учун эмас. (Жуда нари борса, Х.Дўстмуҳаммаднинг “Қахр”и Қаххор ҳаёти ва ижоди-га битта қараш бўлса, ундан ҳам бошқа кўплаб нуқтаи назарлар бор, деган мақсадда ёзилди, деб тушунинг). Эътибор берилса, камина “Қахр” қиссаси тўғрисида эмас, Қаххор ва, умуман, ўтмиш меросга муносабат ҳақида сўз сўзлашга ҳаракат қилдим. Чунки ижтимоий тармоқларда қисса баҳона айнан ўтмиш мероси ва унда ҳаракатланган сиймоларга бўлган муносабат кўп ўринларда соғломликдан узоқлашиб бормоқда.

Фикр юритайлик, фикр билдирайлик, лекин, муҳими, ўз қарашларимизда қораловчи курсисига ўтириб олиб, кимнингдир юзига бармоғимизни нуқиган кўйи: “сен айбдорсан!” дея кўлимизни бигиз қилмайлик. Масаланинг бир томони “Кул хатосиз бўлмас”, иккинчи томони эса – бизнинг ўзимиз “қахрамон”имиз ўтган йўллардан ўтканимизча, улар тушган чуқурлардан соғомон чиққанимизча йўқ. Бас, шундай экан, ўтмишга, ўтмишдаги қаххорларга қахр қилмайлик. Зеро, қахр юқумлидир.

Улуғбек ҲАМДАМ

ўша буйрукни ўз ақли билан ўйлаб кўради. Маъқул бўлса, бажаради, йўқса, йўқ. Фақат биз амаллар ва сўзларни давр контекстидан узиб олиб, бугунги кун имконларидан туриб баҳолашга мойилмиз. Бундан тепароқ кўтарила олмаймиз. Шу учун ҳам ўзимиздан олдин ўтганларнинг тутимлари бизга кўпинча бошқача келади: уларни ё ортиқча мақтаб юборамиз ёки танқид қилиб ерга киритиб юборамиз. Ўрта йўлни билмаймиз. Қаххорларни тушуниш, унинг ҳаёт ва ижод йўлини англаш учун айнан ўрта йўл керак. Ҳа, у ҳам фаришта эмасди, адиб сифатида ҳам, инсон сифатида ҳам камчиликлари бор эди. Зеро, “хатосиз кул бўлмас”. Бироқ бу дегани бизга унинг бутун хизматларини бутунича суриб, супириб, ўзига эса нафрат ва қахр сочиш ҳуқуқини бермайди. Бирги-

сига нифоқ солиш йўлидан бормаслигимиз керак. Бугун кеча ўтган ижодкорни “фош” қилсак, эртага издошларимиз бизни “фош” қиладди, бешикда ётганлар бўлса, вақт келиб бизни “фош” қилганларнинг «миси»ни чиқаради, шундайми?.. Биз қандай анъанани бошламоқчимиз? Бу – хатарли йўл.

Тўғри, миллат тақдири учун керакли бўлса, ўрни бўлса, тўғри бўлса, давлат раҳбарларининг сиёсат йўлини холис тадқиқ ва таҳлил қилиш, бугунги кун учун зарур жиҳатларини тафтиш қилиш мумкин, ҳатто керак. Чунки бундай инсонлар зиммасида тўғридан тўғри мамлакат ва эл тақдири ётади. Лекин, худо хайримизни берсин, қаххорлар бундай одамлар эмасди-ку!.. Шундай экан, уларни ёзганларини текширайлик. У ерда миллатга, эзгуликка, келажакка

САЛОМАТЛИКНИНГ

ОЛТИН ҚОИДАСИ

Касалликларни даволашдан кўра, унинг олдини олиш муҳим. Саломатликнинг асосий омилларидан бири тўғри овқатланишдир. Дастурхонимизга келадиган ҳар бир маҳсулот тана учун ёқилги вазифасини бажаради.

Аммо биз кўпинча овқат нафақат калория манбаи, балки дори ҳам эканлигини унутамиз. Олимлар кунига беш порция сабзавот ва мевани мунтазам истеъмол қилиш умрни бир неча йилга узайтириши ва саратон касалликлари хавфини деярли 20 фоизга камайтиришини исботлашган. Қизик жойи шундаки, айнан брокколи, исмалоқ ёки петрушка каби яшил сабзавотлар хужайралар қаришини секинлаштирадиган ва аклий қобилятларни яхшилайдиган моддаларга бой. Кўпинча газакни чипслар ўрнига олма ёки йогурт билан алмаштиришнинг ўзи кифоя – шу билан сиз аллақачон саломатлик сари кадам қўйган бўласиз.

Ҳаракатсиз ҳеч қандай турмуш тарзини соғлом деб бўлмайди. Камдан-кам одам ўтроқ ҳаёт тарзи тамакидан кўра кўпроқ одамни ҳалок этишини ўйлайди. Шифокорлар ҳаракатсизликни «янги эпидемия» деб аташмоқда. Бироқ саломатлик

учун залда оғир юк кўтариб юришнинг ҳожати йўқ. Диабет, семизлик ва юрак касалликлари хавфини сезиларли даражада камайтириш учун кунига 30 дақиқа фаол юриш кифоя. Тадқиқотлар шуни кўрсатадики, ҳар куни 10 000 кадам юрадиган одамларнинг муддатидан олдин вафот этиш эҳтимоли кам ҳаракатли турмуш тарзини юритадиганларга қараганда 50 фоизга камроқ экан. Ҳатто 15 дақиқа боғда ишлаш ёки бола билан очик ҳавода ўйнаш ҳам узок умр кўришингизга ҳисса қўшади.

Уйқу, эҳтимол, саломатликнинг энг кам эътибор бериладиган омилдир. Тўлақонли уйқу – бу тананинг тикланиши, миянинг токсинлардан тозаланиши ва иммунитетнинг мустаҳкамланиши учун ягона усул. Кунига мунтазам равишда 7-8 соат ухлайдиган одамларнинг вазни барқарорроқ бўлади, камроқ касал бўлади ва узокроқ вақт давомида фикрлаш қобиляти аниқ бўлади. Қизик жойи шундаки,

ҳатто 1 соатлик уйқу етишмаслиги иммунитетни пасайтирадиган ва қаришни тезлаштирадиган стресс гармони кортизол даражасини оширади. Яхши уйқу ҳашамат эмас, балки ҳурмат қилиниши керак бўлган кундалик физиологик эҳтиёждир.

Саломатлик нафақат жисмоний, балки ҳиссий ҳолат ҳамдир. Ижобий ҳис-туйғулар, қувонч ҳисси, миннатдорчилик туйғуси нафақат кайфиятни, балки юрак фаолиятини ҳам яхшилайдди, қон босимини пасайтиради ва тушқунликдан ҳимоя қилади. Кулги организм учун ҳақиқий машғулоти эканлиги исботланган. Кулги пайтида юрак уриши тезлашади, ўпка ва диафрагма ишлайди, калориялар ёнади. Олимларнинг ҳисоб-китобларига кўра, 10 дақиқалик самимий кулги велотренажёрдаги 15 дақиқалик юкламага тенг ҳисобланади.

Ва ниҳоят – сув. Оддий, тоза, шакарсиз ва бўёқларсиз сув. У қонимизнинг асосини ташкил этади,

мия фаолиятини қўллаб-қувватлайди, тана ҳароратини тартибга солади, терини намлайди. Мунтазам равишда сув ичиш фикрлаш самардорлигини ошириши ва хотирани 30 фоизга яхшилаши ҳақида маълумотлар бор. Кунни бир стакан илиқ сув билан бошлаш овқат ҳазм қилишни яхшилайдиган ва организмни тозалайдиган оддий одатдир.

Соғлом турмуш тарзи – бу мода эмас, балки онгли танловдир. Дарҳол идеалга интилишнинг ҳожати йўқ. Асосийси – кичик нарсалардан бошлаш кўпроқ ҳаракат, онгли овқатланиш, тўлақонли уйқу, бир томчи ижобийлик ва сув. Бу ҳар бир киши амалга ошира оладиган бешта оддий кадам.

Демак, саломатликни асраш ўз қўлимизда ва бунга амал қилиш ҳаётимизнинг олтин қоидасига айланиши керак.

Зарина НОСИРОВА,
Самарқанд давлат тиббиёт
университети доценти

ЯХШИНИ КЎРМАЙ, ЁМОННИ ЯШИРМАЙ ҚЎЙДИК

Бугунги ўзбек жамиятида ҳамма бирдай кимнидир, ниманидир ёки қайси соҳанидир танқид қилиш билан овора. Интернетнинг бутун ўзбек сегментида негатив жуда кўпайиб кетди. Аслида бу жамиятда ўша танқид қилувчилардан бошқа одамлар яшамайди. Ўша камчиликлар бировнинг эмас, ўзимизнинг камчиликлар эканини ўйламаяпмиз.

Бир йилча олдин Индонезияга хизмат сафари билан борганимизда, натижалари бизникдан анча яхши катта-катта профессорларнинг ойлик маоши бизникдан анча кам эканлигининг гувоҳи бўлди. Аҳолининг бошқа қатламида ҳам

даромад ҳаминқадар. Йўлнинг четидадир, пиёдалар йўлагидадир бир-икки метр жойда нимадир сотиб тирикчилик қилаётганлар жуда кўп. Оддий скутерни тайёр овқатларни сотишга қайта жиҳозлаб, одамлар гавжум жойда савдо қилаётганларни солиқчилар ҳам, участка инспекторлари ҳам қувлаб солмайди, нарсасини тортиб олмайди. Журналисту блогерлариям йўлакни банд қилиб қўйган одамлар ҳақида турли майда негативлар ёзмайди. Жамият ўта сокин. Нолиб эмас, ҳаётдан завқ олиб яшайпти одамлар. Биздани, фақат негатив.

Масалан, телеграмдаги айрим каналлар маълумотни текширмасдан пақиллатиб босаяпти. Кимдир кимдир билан ёвлашса, иғвою бухтон гаплар билан шундай каналларга бeryапти. Улар ҳам борганини “ўқиб ҳам кўрмай” чиқараяпти. Бундай каналлар ўзбек жамиятидан, ўзи туғилиб ўсган мамлакатдан аламзадаларга тегишли. Уларда на журналистик масъулият бор ва на жавобгарлик. Нега шундай масъулиятсиз ахборот каналига одамлар муккасидан кетди?

Чунки жамият аъзолари қонун билан белгиланган ўзаро шахсий кадр-қимматни ҳурмат қилмай қўйди. Кимнидир қанақа қилиб бўлса-да обрўсизлантиришга ҳаддан ортиқ берилиб кетди. Бундай вазиятда сохта ОАВ минбар вазифасини ўтаб бермоқда. Хуллас, яхшини кўрмай, ёмонни яширмай қўйдик. Назаримда, кенглик, вазминлик, хотиржамлик етишмаяпти жамиятимизда.

Умид ХЎЖАМҚУЛОВ

Кузатув

START UP

МУАССИСЛАР:

Экология ва иқлим
ўзгариши миллий
қўмитасиЎзбекистон
маҳаллалари
уюшмасиЎзбекистон
Нодавлат нотижорат
ташкilotлари миллий
ассоциациясиТадбиркорлар ва
ишбилармонлар
ҳаракати – Ўзбекистон
Либерал-демократик
партияси

Тахрир хайъати:

Азиз АБДУҲАКИМОВ
Қаҳрамон ҚУРАНБОЕВ
Акмал САИДОВ
Ақтам ҲАЙИТОВ
Камолиддин
ИШАНХОДЖАЕВ
Отабек ҲУСАНОВБош муҳаррир
Максуд
ЖОНИХОНОВ“Шарқ” нашриёт-матбаа
акциядорлик компанияси
босмахонасида чоп этилди.Манзил:
Буюк Турон кўчаси 41.
Буюртма рақами Г-1210
Адади: 1600
Пайшанба кuni чиқади.
Қоғоз бичими А-3,
ҳажми 3 босма табоқ.
Баҳоси келишилган нархда.2024 йил 2 августда
Ўзбекистон Республикаси
Президенти ҳузуридаги
Ахборот ва оммавий
коммуникациялар агентлиги
томонидан 0010-рақам билан
рўйхатдан ўтказилган.
ISSN 2010-7722Боғланиш учун
телефонлар:
99-994-70-52
98-111-48-29
Электрон почта:
jamiyat@umail.uz
Газета индекси – 131
“ЖАМИЯТ” дан олинган
маълумотларда манба
сифатида газета номи
кўрсатилиши шарт.
Топширилган вақти: 20:00
1 2 3 4 5 6ТАЛАБАЛАР МУАММОСИ
УНИ КИМ ҲАЛ ҚИЛАДИ?

Сўнгги йилларда Ўзбекистонда ёшлар ва талабалар стартап лойиҳаларини ривожлантириш давлат сиёсатининг устувор йўналишларидан бирига айланди. Инновацион ривожланиш агентлиги, “Ёшлар – келажагимиз” дастури ва IT Park резидентлиги орқали ёшларнинг ғояларини амалий лойиҳаларга айлантириш учун катта имкониятлар яратилмоқда. Ушбу ташаббуслар орқали минглаб талабалар грантлар, тренинглар ва менторлик хизматларига эга бўлиб, инновацион йўналишларда фаолият юритмоқда.

Бугунги кунда пойтахт ва йирик шаҳарлар олий таълим муассасаларида стартап марказлари фаолият кўрсатмоқда. Хусусан, Тошкент ахборот технологиялари университети, Турин политехника университети, Вестминстер халқаро университети ва Амрити университети каби олийгоҳларда талабалар стартап инкубация ва акселерация дастурларида қатнашмоқда. Бу марказлар ёш тадбиркорларга менторлик, бизнес режа тузиш, инвестор топиш ва техник инфратузилма билан ишлаш имконини беради.

Худудий университетлар ҳам стартап маданиятини ривожлантиришда фаол рол ўйнамоқда. Мисол учун, Самарқанд, Бухоро, Фарғона, Қарши давлат университетларида стартап танловлар, инновацион ҳафталиклар, лойиҳа химоялари ва бизнес семинарлар мунтазам ўтказилмоқда. Бу тадбирлар талабаларда ижтимоий масъулият, жамоада ишлаш ва бозор эҳтиёжларини таҳлил қилиш кўникмаларини шакллантиради. Давлат томонидан ажратилаётган маблағлар ҳам сезиларли.

Мамлакат миқёсидаги стартап танловларда ғолиблар кўпинча 300 миллион сўмгача миллий грант билан тақдирланади, шунингдек, инновацион лойиҳалар учун 50 минг АҚШ долларигача инвестиция ва қўллаб қувватлаш имконияти яратилган. Бу маблағлар талабаларни нафақат ғояларини синаб кўришга, балки уларни халқаро бозорга олиб чиқишга ундайди.

Шунга қарамай, талабалар стартапларини ривожлантириш жараёнида бир қатор муаммолар ҳам мавжуд.

Улардан бири бу ахборот етишмаслиги. Қўллаб талабалар мавжуд грантлар, танловлар ва қўллаб қувватлаш дастурлари ҳақида кеч хабардор бўлади ёки умуман билмайди. Иккинчи муаммо эса амалий билим ва тажрибанинг етарли даражада бўлмаслиги. Назарий билимларга эга бўлиш билан бирга, талабалар кўпинча молиявий ҳисоб-китоб, бозор таҳлили ва саноатга мос маҳсулот яратиш бўйича қийинчиликларга дуч келади.

Худудлар ўртасидаги
инфратузилма тафовути
ҳам долзарб муаммо
ҳисобланади. Тошкент
ва йирик шаҳарлардаги
университетларда стартап
экотизими кучли бўлса,
вилоят марказларидаги
олийгоҳларда
ментор, инвестор ва
технологик ресурслар
етишмаслиги талабалар
имкониятларини
чеклайди. Шунингдек,
айрим маблағлар амалий
натижага айланиши
секин кечаётгани,
стартапларнинг барқарор
ривожланмасдан тўхтаб
қолиши кузатилмоқда.

Талабалар стартапларини қўллаб-қувватлаш Ўзбекистон келажаги учун муҳим стратегик йўналиш бўлиб қолмоқда. Мавжуд муаммоларни бартараф этиш, ахборот тарқатишни кучайтириш, худудий версияда менторлик ва технологик инфратузилмани мустаҳкамлаш орқали ёшлар инновацион ғояларни муваффақиятли бизнес лойиҳаларга айлантира олади. Бу эса нафақат талабалар келажагига, балки мамлакатнинг иқтисодий ва ижтимоий тараққиётига ҳам сезиларли ҳисса қўшади.

Дилдора НУТФИЕВА,
Тошкент давлат иқтисодий
университетининг Хорижий
тиллар таълими кафедраси катта
ўқитувчиси

МКВАНК

**“МИКРОКРЕДИТБАНК”
АКЦИЯДОРЛИК-ТИЖОРАТ БАНКИ
ЖАМОАСИ**

барча юрtdошларимизни яқинлашиб келаётган

Янги – 2026 йил

билан муборақбод этади.

*Хонадонингиз осойишта, дастурхонингиз тўкин,
ҳаётингиз фаровон бўлсин.*

*Жамоамиз янги йилда ҳам
барчага сифатли хизмат кўрсатишдан
манфаатдор.*

2026